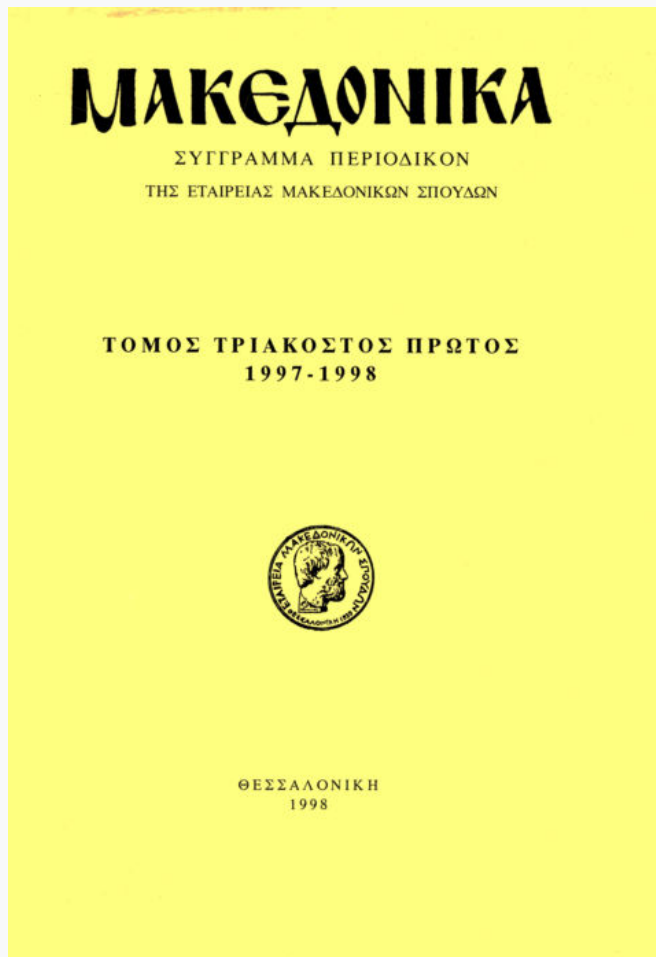

Μακεδονικά

Τόμ. 31, Αρ. 1 (1998)

Δημ. Α. Παπάζης, Ιστορία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.145](https://doi.org/10.12681/makedonika.145)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (1998). Δημ. Α. Παπάζης, Ιστορία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας. *Μακεδονικά*, 31(1), 432–435. <https://doi.org/10.12681/makedonika.145>

ὀρθομαμαρῶσεως, ὀλόσωμους ἁγίους στραμμένους πρὸς τὴν ἀψίδα καὶ σπηνές τοῦ θεομητορικοῦ κύκλου. Ὁ συγγρ. τὴν συσχετίζει μὲ ὑστεροκομνηνεῖα ἔργα, ὅπως οἱ τοιχογραφίες τοῦ Νέρεξι καὶ οἱ μικρογραφίες τοῦ σιναΐτικοῦ κώδικος 221 καὶ τὴν τοποθετεῖ στό τρίτο τέταρτο τοῦ 12ου αἰ., ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ δευτέρου ναοῦ.

Πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους τῆς ὑποδομῆς τοῦ δευτέρου ναοῦ βρέθηκαν λείψανα τοιχογραφῶν ποῦ χρονολογοῦνται μεταξὺ τῆς ἀνεγέρσεώς του καὶ τῆς Ἀλώσεως: Τρίμορφο μὲ ἀγγέλους, ὁ Χριστὸς καὶ ἓνας ἱεράρχης, ὁ ἐνθρονος Χριστὸς μεταξὺ τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ πιθανῶς ὁ Προδρόμος. Στὴν δυσανάγνωστη ἐπιγραφή τῆς δευτέρας συνθέσεως (σ. 137) διαβάζω ΔΟΥΛΥC ἀντὶ ΔΟΥΛΙC καὶ ΚΥΡCΑΜΙ ἀντὶ ΚΥΡCΑΛΙ.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ γλυπτά ποῦ περιγράφονται στό Παράρτημα ἔχουν χαθεῖ. Βρέθηκαν κατὰ τὴν ἀνασκαφή τοῦ μνημείου ἢ στὴν γειτονία του· μερικά εἶχαν ἀποδοθεῖ στόν ναό τῆς Ἁγίας Εὐφημίας.

Διάφορα χαρακτηριστικά τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ κτηρίου — ἡ ἐπιμήκης πρόθεση, ἡ μορφή καὶ ἡ διάταξη τῶν παραθύρων τῶν μακρῶν πλευρῶν, ἡ τοιχοποιία — ὀδηγοῦν σέ χρονολόγησι γύρω στά μέσα τοῦ 12ου αἰ. Τό πλησιέστερο πρὸς τό ὄνταλό μνημεῖο εἶναι ἡ Κοσμοσώτεια τῶν Φερῶν. Σέ συνδυασμὸ μὲ τίς ὑστεροκομνηνεῖες τοιχογραφίες τοῦ διακονικοῦ, ὁ κ. Westphalen τό χρονολογεῖ στό τρίτο τέταρτο τοῦ 12ου αἰ.

Τό βιβλίον τοῦ κ. Westphalen εἶναι μιά πολύ εὐπρόσδεκτη προσθήκη στὴν βιβλιογραφία γιά τὰ μεσοβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βασιλεῦσας. Ὁ συγγρ. ἔχει πολύ καλή γνώση τῆς βιβλιογραφίας καὶ ἡ διαπραγμάτευση εἶναι συνήθως ἐξαντλητική καὶ πειστική. Ἡ παρουσίαση εἶναι πολύ ἐπιμελημένη, ὅπως καὶ στίς ἄλλες μονογραφίες τῆς ἴδιας σειρᾶς, ἡ ἐκτύπωση τῶν φωτογραφιῶν ἀψογή. Τυπογραφικά λάθη ὑπάρχουν λίγα, κυρίως στίς γαλλικῆς λέξεις. Στὴν σμμ. 171 διάβαζε latinité ἀντὶ γιά latinité, στὴν σμμ. 303 Descouedres ἀντὶ γιά Descouedres, στὴν σμμ. 447 Monastère καὶ Météores ἀντὶ γιά Monastere καὶ Meteores, στὴν σμμ. 570 épaule ἀντὶ ἐpule, στὴν σμμ. 576 inscription ἀντὶ inscripction, στὴν σ. 143 ἀριθ. 5 Pralong ἀντὶ Prolong. Στὴν σμμ. 351 ἀντὶ γιά Černigon διάβαζε Černigon, στὴν σμμ. 364 καὶ στὴν σ. 160 ἀντὶ Staunτου διάβαζε Staurου ἢ Stavrou, στίς σσ. 123 καὶ 162 Sušica ἀντὶ Sušica, στὴν σ. 127 ἀριθ. 34 Vorwürfe ἀντὶ γιά Vonwürfe, στὴν σ. 140 Loros ἀντὶ Lorors.

*Ἐς εὐχρηστέμει νά βρεθοῦν καὶ ἄλλοι βυζαντινολόγοι ποῦ νά ἐκμεταλλευθοῦν τὰ κατάλοιπα παλαιότερων ἐρευνητῶν μὲ τὴν ἴδια ἐπιμέλεια καὶ πληρότητα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

Δημ. Α. Παπάξης, *Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροίας καὶ Ναούσης, ἀρ. 26, Βέροια 1995, σσ. 246.

*Ὁ κ. Δ. Παπάξης εἶναι ἐκπαιδευτικός, ἀλλὰ τό πάθος του γιά τὴ μελέτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας τόν ὀδήγησε στὴν ἐρευνα συναφῶν θεμάτων, καρπὸς τῶν ὁποίων εἶναι αὐτοτελεῖς ἢ δημοσιευμένες μελέτες σέ ἐπιστημονικά περιοδικά. Θά μᾶς ἀπασχολήσει ἐδῶ τό βιβλίον του γιά τὴν ἱστορία τῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Βεροίας, τό ὅποιο προλογίζει ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Βεροίας καὶ

Ναούσης κ. Παντελεήμων Καλπακίδης και στην πρωτοβουλία του οποίου οφείλεται η παρούσα έκδοση.

Αρχικώς ο κ. Δ.Π. κάνει λόγο για την εισαγωγή του Χριστιανισμού στη Βέροια και φυσικά αναφέρεται στις δύο ή τρεις αποστολές του αποστόλου Παύλου εκεί, στις δυσκολίες των αποστολών αυτών, στους συνεργάτες του που τον συνόδευαν, στον χώρο που δίδαξε τό 50 ή τό 56 μ.Χ., όποτε είχε επισκεφθεί την πόλη, στον πρώτο επίσκοπο της Βεροίας Όνήσιμο (61-106 μ.Χ.). Στο επόμενο ύποκεφάλαιο ό λόγος για τις μονές της περιοχής ως τον 9ο μ.Χ. αι. που ίδρυσαν και φρόντισαν Έλληνες Βεροιοίς. Η εμφάνιση του μοναχισμού στην μακεδονική αυτή πόλη οφείλεται, πάντως, στην αγία Ίερουσαλήμ από την Άλεξάνδρεια και τά παιδιά της Σεκοῦνδο, Σεκένδικο και Κήγορο που μαρτύρησαν (3ος μ.Χ. αιών μεταξύ 276-282) και προς τιμήν της οποίας έχει ανεγερθεί και όμώνυμος ναός. Στην Βέροια και την περιοχή της λειτουργήσαν κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες άρχετές γυναικείες μονές και επομένως θά άσκούσαν πολλές άσκητικές μορφές, όπως, λόγω χάριν, ή Εὐδοκία Άγγελίνα Κομνηνή. Η Σκήτη της Βεροίας κατά την βυζαντινή περίοδο (9ος-14ος αι.) είναι τό επόμενο κεφάλαιο που άπασχολεί τον συγγραφέα, που άνιχνεύει την ίδρυση της Σκήτης Βεροίας από τον 9ο αι. στις όχθες του Άλιάκμονος, με πρώτη μονή αυτή του Άγίου Λαζάρου, γύρω από την οποία δημιουργήθηκαν κελιά και καλύβια, ώσπου εμφανίσθηκε ή Μονή του Τιμίου Προδρόμου που άνησε, κατά την έκφραση του κ. Δ.Π., στο νοητό Μακεδονικό τρίγωνο Βεργίνα, Πέλλα, Δίον. Με την ευκαιρία ό συγγρ. αναφέρει μονές που κτίσθηκαν από ένωρίς στην άριστερή όχθη του Άλιάκμονος (Προδρόμου - Λιπής, Παναγίας Καλήπετρας, Δοβράς, Άγίου Άθανασίου Σφήνιτσας, Προφήτου Ήλια κ.λπ.), άλλα και τά έρημητήρια του όσιου Άντωνίου του Νέου και του Άγίου Γρηγορίου του Παλαμά, καθώς και άλλα άσκηταριά των όποιων σόθηκαν έρείπια ή διασώζει την ύπαρξή τους ή λαϊκή παράδοση. Σέ ειδικό ύποκεφάλαιο ό κ. Δ.Π. άσχολείται με τον όσιο Νικόδημο τον Βεροιώτη (μέσα 13ου αι.), του όποιου τον μοναστικό βίο στην γενέτειρά του και στην Θεσσαλονίκη, στην Μονή Φιλοκάλλη, παρακολουθεί ό συγγρ. φθάνοντας ως τον θάνατό του, περί τό 1308-1309, από τους Καταλανούς. Την ίδια μέθοδο άκολουθεί ό συγγρ. παρακολουθώντας την συμβολή του όσιου Άντωνίου του Νέου στην δημιουργία της Σκήτης· ό όσιος μόνασε στην Βέροια περί τά τέλη του 9ου αι. και άρχές 10ου. Έδώ ό κ. Δ.Π. αναλύει κείμενα, έρμηνεύει πληροφορίες των πηγών και τελικώς οδηγείται στο συμπέρασμα ότι ό όσιος Άντώνιος απέβωσε πριν τό 1326 και ό χώρος άσκήσεώς του έγινε καταφύγιο μοναστών και τό άσκηταριό του τελικώς άπετέλεσε την Σκήτη της Βεροίας. Τα αυτά εκθέτει ό συγγρ. για την συνεισφορά του άγίου Γρηγορίου του Παλαμά στην δημιουργία της Σκήτης με χρονική άφρητρία τό 1326, περίοδο κατά την οποία άρχισε νά άσκειται στην περιοχή της Μονής Τιμίου Προδρόμου κοντά στον Άλιάκμονα και ή όποια άσκηση διήρκεσε ως τό 1331 ή 1336. Η πληροφορική παράδοση, πάντως, δίδωσε πληροφορίες για τρία μνημεία που συνδέονται με την παραμονή του Γρηγορίου Παλαμά στην περιοχή και τά όποια, καθώς και τους άνάλογους χώρους, περιγράφει ό κ. Δ.Π. Με την Σκήτη της Βεροίας συνδέθηκε και ό όσιος Άθανάσιος ό Μετωρίτης (γενν. 1303), του όποιου ό συγγρ. παρακολουθεί την περιπετειώδη πορεία ως την στιγμή που έφθασε στο Άγιον Όρος και τέλος στην Σκήτη της Βεροίας μεταξύ 1340-1350.

Στό δεύτερο κεφάλαιο ό συγγρ. μελετά τις συνθήκες της ίδρύσεως του Τιμίου Προδρόμου άσχολούμενος με θέματα αναφερόμενα στην Βέροια κατά την Τουρκοκρατία, την άνέγερση της μονής τό 1326 από τον εύπορο σκουτάριο Θεόδωρο τον Σαραντηνό· ή μονή άναγνωρίσθηκε ως πατριαρχική και σταυροπηγική και άφιερώθηκε

στήν Μ. Βατοπεδίου. Κατά τὰ ἄλλα, μέ συνδυασμούς τῶν πηγῶν, ὁ κ. Δ.Π. προσπαθεῖ νά ἀνιχνεύσει αὐτό τὸ τρίπτυχο: Σκήτη Βεροίας, Σκήτη Προδρόμου, Μ. Προδρόμου, ἄλλα καί τίς δραστηριότητες τῶν ἡγουμένων τῆς μονῆς, τὴν ὁποία ὁ ἔρευνητὴς παρακολουθεῖ καταλεπτῶς μετὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰ., ὅποτε οἱ πληροφορίες μας καθίστανται ἀσφαλῶς περισσότερες μέσα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα καί τὰ ἀνέκδοτα κείμενα, τίς καταστροφές καί τίς ἀνακαινίσεις τῆς, τὴν μεγάλη καταστροφή τοῦ 1822 ἀπὸ τοὺς Τούρκους τοῦ Ἀμπολουλούτ. Ἀνάλογες εἶναι καί οἱ καταστροφές τῆς μονῆς ἀπὸ τίς πυρκαγιές καί λεηλασίες τῶν ἐτῶν 1864, 1873, 1915. Ὁ κ. Δ.Π. κάνει λόγο γιὰ τίς ἀνακαινίσεις τοῦ Τιμίου Προδρόμου τὸ 1523/24 καί τὸ 1828, ὁπότε ἐξεδόθη τὸ σιγίλλιο τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου γιὰ τὴν ἀνακαίνιση τῆς μονῆς μετὰ τὴν καταστροφή τοῦ 1822· ἀναφέρεται, ἀκόμη, καί στίς ἀνακαινίσεις τοῦ 1831-1832. Ἀκολουθῶς ὁ ἔρευνητὴς παρουσιάζει τὰ προνόμια, πού τὰ κατοχυρώνουν πατριαρχικά σιγίλλια ἀπὸ τὸν Κύριλλο Λούκαρι ὡς τὸν 19ο αἰ., τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση, τοὺς ἰσολογισμοὺς ἐσόδων-ἐξόδων τῆς μονῆς τῆς περιόδου 1854-1866, τὴν ἀπογραφή τοῦ 1874, τὸ κατάστιχο τοῦ 1899 κ.λπ. Σὲ ἓνα ἄλλο κεφάλαιο ὁ κ. Δ.Π. ἀσχολεῖται μέ τοὺς ἡγουμένους καί τοὺς ἀδελφούς τῆς μονῆς καί ἀναφέρει πρόσωπα καί γεγονότα συνδεόμενα μέ τὴν μονή καί τὴν Βέροια, τίς ἐπισκοπές καί μονεῖς τῆς Κριματίας, τίς ἀντίστοιχες τῆς Μητροπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης, τὴν μονὴ Βλατάδων· δίδει, ὡσαύτως, πληροφορίες γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατὰ καιροὺς μοναχῶν, τίς σχέσεις μέ τὸ Πατριαρχεῖο καί ἰδιαίτερος μέ τὸν πατριάρχη Ἰωακεῖμ τὸν Γ΄. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί τὸ κεφάλαιο γιὰ τὰ κειμήλια τῆς μονῆς (τίμια λείψανα - ιερὰ σκευή - ἄμφια - βιβλία), ἐνῶ συγγινητικὴ εἶναι ἡ ἀναφορά τῆς διασώσεώς των ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1822. Ὁ κ. Δ.Π. ἀσχολεῖται μέ τίς σχέσεις ἀγίων μέ τὴν μονή καί τὴν σκήτη κατὰ τὴν Τουρκοκρατία, ὅπως ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ὀλυμπίτης κατὰ τὰ ἔτη 1525-1534, ὁ ὁποῖος προώθησε σημαντικῶς τὸν μοναχισμό στὴν περιοχή, ὁ ὁσιος Νικάνωρ (†1534), ὁ ὁσιος Θεωνάς, ὁ γνωστός ἡγούμενος τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας Φαρομακουλτρίας, ὁ ὁσιος Θεοφάνης ὁ Νέος ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα κ.λπ.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας ἡ μονὴ σταδιακῶς ἄρχισε νά ὑπάγεται στὴν Μητρόπολη Βεροίας καί Ναούσης· ἤδη τὸ 1915 παρουσιάζεται στερημένη τῶν πατριαρχικῶν τῆς δικαιοματιῶν, ἐνῶ μοναχοὶ καί λαϊκοὶ φρόντιζαν γιὰ τὴν ἀνακαίνισή τῆς (1915, 1958). Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ κ. Δ.Π. προβαίνει σὲ περιγραφή τῆς σύγχρονης μορφῆς τῆς μονῆς ἐξετάζοντας τὸ ἐξωτερικὸ τῆς, τὴν εἴσοδο, τίς τοιχογραφίες, τὴν Ὠραία Πύλη, τίς εἰκόνες, τὸν αὐλεὸ χῶρο, τὰ κελιά, τοὺς ξενῶνες, τὰ ἀρχονταρῖκι, τὰ παρεκκλήσια, τὰ ἀσκηταρῖα κ.λπ. Ἡ μονὴ συνδέθηκε καί μέ τὴν λειτουργία τῆς ἐντὸς αὐτῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς (1909-1915), ἡ ὁποία ἰδρύθηκε γιὰ νά ἐνισχύσει τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων πού ἐβάλλετο ἀπὸ τὴν ρουμανικὴ προπαγάνδα καί πού εἶχε ἰδρυθεῖ μέ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὴν ἱστορία τῆς σχολῆς (μαθήματα, διδάσκαλοι, μαθητές, οἰκονομικά) παρακολούθησε στὴν ἐνότητα αὐτὴ ὁ συγγρ. ἐπισημαίνοντας τὴν καθοριστικὴ τῆς σημασία στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα καί τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους. Τὸν ἀπασχολοῦν, ὡσαύτως, ἡ βιβλιοθήκη, τὰ παλαιότυπα καί τὰ λοιπὰ βιβλία μέ τίς ἐνθυμήσεις, τὰ μουσικὰ χειρόγραφα, τὰ λείψανα τῶν ἁγίων καί ὅ, τι ἄλλο συνιστᾷ τὸν πνευματικὸ πλοῦτο τῆς μονῆς. Στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ συγγρ. παρουσιάζει τὴ διοίκηση τῆς μονῆς ἀπὸ τὸ 1912 ὡς τὸ 1969. Ἀκολουθοῦν ὁ Ἐπίλογος καί τὸ Παράρτημα, ὅπου ἐκδίδεται σειρὰ ἐγγράφων.

Τελικῶς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δ.Π. ἀποτελεῖ μία πολὺτιμη καταγραφή γιὰ ἓνα ἱστορικὸ μοναστήρι τῆς Βεροίας πού συνδέθηκε, ὁμως, καί μέ τὸν εὐρύτερο μακεδονικὸ χῶρο. Ὁ συγγραφέας του ἐργάσθηκε μέ συνέπεια καί μέθοδο καί μᾶς ἔδωσε ἓνα πολὺ-

τιμο βιβλίο, τό όποιο έλλιζομε ότι θά καταστεί άρτιότερο στήν δεύτερη έκδοσή του, ή όποία, ώς ύπόκειται ό συγγρ., θά έμπλουτισθί με άρχαιακό ύλικό, τό όποιο ήθε στά άρχεΐα (άλλά και άλλου) τής μονής. Του εύχόμεθα νά τό παρουσιάσει συντόμως.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Χαράλαμπος Βουρουτζίδης, *Συντεχνίες και έπαγγέλματα τών Σερρών από τά τέλη του 15ου αιώνας έως τις αρχές του 20ου αϊ.*, έκδοση περιοδικου ΓΙΑΤΙ, άριθμ. 18, Σέρρες 1995, σσ. 63.

Ό κ. Χ. Βουρουτζίδης έπιχειρεί με τήν παρούσα μελέτη νά παρουσιάσει τις συντεχνίες και τά έπαγγέλματα τών Σερρών από τά τέλη του 15ου αϊ. ώς τις αρχές του 20ου αϊ. Φυσικά στηρίζεται στην ύπάρχουσα βιβλιογραφία, αλλά, παραλλήλως, έπεξεργάζεται και αξιοποιεί πολλές συναφεΐς πηγές. Ό συγγρ., μετά από ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα, άσχολείται με τις όνομασίες πού κατά καιρούς άπαντώνται οί συντεχνίες: ρουφεΐτα, ένάφια, και σπανιότατα συμμορίες, τάγματα. Περνά άκολουθως στά μέλη τών συντεχνιών και τόν τρόπο λειτουργίας τών εργαστηρίων· ποιοι δηλαδή ήσαν μέλη τών συντεχνιών, ποιός ήταν ό άριθμός τών μελών τών συντεχνιών, ποιοι ήσαν οί πρωτομάστοροι, πόσες ώρες εργάζονταν και με βάση ποιάν ώρα (βυζαντινή ή τουρκική). Κάμει λόγο επίσης ό κ. Χ. Β. για τά τρία παζάρια τών Σερρών, τήν διαβάθμιση του προσωπικου τών καταστημάτων, τις σχέσεις τών συντεχνιών μεταξύ των, τήν δυνατότητα των νά παρεμβάινουν στην διαμόρφωση τών τιμών τών προϊόντων. Σέ μία άλλη ένότητα ό συγγρ. ξεετάζει τά έξοδα τών ρουφετιών, τήν θέση τών εργαστηρίων, τήν γενική συνέλευση, τά έξοδα: τά τελευταία προέρχονταν από τις συνδρομές, τις δωρεές, τά έξοδα τών έκκλησιών πού είχε κάθε συντεχνία υπό τήν προστασία της, τόν δανεισμό, τά πρόστιμα πού επιβάλλονταν στους παραβάτες τών κανονισμών του ρουφετιου. Τά έξοδα τών ρουφετιών όφείλονταν στην καταβολή τών μισθών τών κλητήρων, τά δώρα προς τούς κυβερνητικούς παράγοντες, τά έξοδα τών γλεντιών, τά έξοδα της εορτής του προστάτου άγίου. Τά καταστήματα τών συντεχνιών βρίσκονταν σέ όρισμένα σημεία της πόλεως Σερρών, ένώ άλλων επαγγελματιών (των μπακάληδων, φουρνάκηδων) ήσαν διασκορπισμένα. Στην συνέλευση ό πρωτομάστορας παρουσίαζε τόν οικονομικό άπολογισμό και τά πεπραγμένα της συντεχνίας παρουσίαζα όλων τών μαστόρων με βάση τά κατάστιχα πού κρατούσε· οί συνελεύσεις (συννοδι) πραγματοποιούνταν στά γραφεία τών συντεχνιών ή στο προαύλιο τών εκκλησιών. Σ' αυτές ψήφισαν οί μάστοροι και όχι οί μισθοδοτούμενοι (καλαφάδες). Οί πρωτομάστοροι όνομάζονταν και προεστοί ή και διευθυντές· οί προεστοί ήσαν συνήθως πλούσιοι και τούς σέβονταν άκόμη και οί Τουρκοι και άποτελοΐσαν τήν δεύτερη κοινωνική τάξη μετά τήν δημογοντία στις Σέρρες. Κάθε συντεχνία είχε τήν δική της σφραγίδα, στο κέντρο της όποιας ύπήρχε ό προστάτης άγιός της.

Στην επόμενη ένότητα του βιβλίου του ό κ. Χ. Β. άσχολείται με τά Καταστατικά τών συντεχνιών και τό περιεχόμενό τους πού αναφέρονταν στην ευσέβεια, στον σεβασμό τών μικρών προς τούς μεγάλους, τόν τόπο και τόν τρόπο συγκλήσεως της συνελεύσεως καθώς και σέ άλλες διατάξεις, όπως, λόγω χάρη, ήσαν: ή απαγόρευση του άθέμιτου άνταγωνισμού, ή απαγόρευση της μετακινήσεως τών μαστόρων, ό τρόπος έπιβολής προστίμων. Ένδιαφέρον παρουσιάζει και τό κεφάλαιο για τίς εορτές της